

SECTION 2. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS IN EDUCATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-623-2-7>

TEACHERS' PARTICIPATION IN DIGITALIZATION-RELATED PROFESSIONAL DEVELOPMENT: AN INTERNATIONAL COMPARISON

УЧАСТЬ ВЧИТЕЛІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ З ЦИФРОВІЗАЦІЄЮ: МІЖНАРОДНЕ ПОРІВНЯННЯ

Borovska S. I.

*1st-year Master's student
in Clinical Psychology
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Боровська С. І.

*студентка 1 курсу магістратури
зі спеціальності
«Клінічна психологія»
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

У сучасному освітньому просторі питання цифровізації навчального процесу набуває особливої актуальності, оскільки воно безпосередньо впливає на якість викладання, рівень цифрових компетентностей учителів і можливість адаптації освітніх систем до технологічних змін. Важливим чинником цього процесу є професійний розвиток (PD) педагогів, спрямований на підвищення їхньої компетентності у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Саме вчителі є ключовими агентами цифрової трансформації, адже від їхніх навичок, ставлення та педагогічних переконань залежить ефективність інтеграції технологій у навчання. Тому системне вивчення зв'язку між участю вчителів у програмах професійного розвитку, пов'язаних із цифровізацією, та показниками ефективності цього процесу є надзвичайно важливим для розуміння того, як освітні політики можуть підтримувати цифрову трансформацію шкіл.

Професійний розвиток учителів розглядається як багаторівневий процес, що включає участь у цілеспрямованих освітніх втручаннях, засвоєння нових знань і навичок, зміни у ставленнях та педагогічній поведінці, а також покращення результатів навчання учнів. Згідно

з моделлю Дезімон [1, с. 3], ефективний PD має чотири етапи: участь у якісних програмах, формування нових знань і переконань, зміна викладацької практики та підвищення навчальних досягнень студентів. Важливою складовою цього процесу є не лише технічна підготовка, але й розвиток педагогічної самоефективності, що дозволяє вчителям самостійно оновлювати свої цифрові компетентності та адаптувати навчальні методики до нових технологічних можливостей.

Дослідження, результати якого узагальнюються у цих тезах, зосереджується на вивченні зв'язку між участю вчителів у PD, орієнтованому на цифровізацію, та характеристиками їхньої професійної діяльності в п'яти країнах – Чилі, Данії, Німеччині, Республіці Корея та США. Вибір цих держав дозволив охопити різні освітні системи та рівні цифрової інфраструктури, що створює основу для порівняльного аналізу. Використовуючи дані Міжнародного дослідження комп'ютерної та інформаційної грамотності (ICILS 2018) [1, с. 2], автори статті застосували моделювання структурних рівнянь для оцінки взаємозв'язків між участю у PD, ставленням учителів до ІКТ, акцентом на розвитку цифрових навичок учнів та частотою використання ІКТ у класі.

Важливим контекстом для аналізу є наявні бар'єри професійного розвитку, серед яких вчителі найчастіше зазначають нестачу часу, відсутність стимулів та фінансових можливостей для участі у програмах підвищення кваліфікації [1, с. 3]. Крім того, рівень доступу до якісних тренінгів суттєво залежить від освітньої політики країни. Як показують попередні дослідження, лише надання інформації про нові цифрові інструменти не є достатнім: необхідно формувати впевненість педагогів у власній здатності впроваджувати цифрові технології у навчальний процес [1, с. 6]. Ефективні програми PD мають бути спрямовані на трансформацію педагогічних переконань, оскільки саме вони тісно пов'язані з реальним використанням ІКТ у класі [1, с. 7].

Попередні емпіричні дослідження підтверджують, що участь у PD, пов'язаному з цифровізацією, позитивно впливає на педагогічну поведінку, зокрема сприяє частішому та якіснішому використанню ІКТ, розвитку співпраці між учителями, а також підвищенню уваги до формування цифрових компетентностей учнів [1, с. 6]. Таким чином, професійний розвиток стає не лише інструментом набуття нових знань, а й каталізатором змін у професійній культурі вчителів.

Дослідження ставить перед собою дві основні цілі. Перша полягає у вивченні частоти участі вчителів у PD, пов'язаному з ІКТ, у різних країнах, з урахуванням контекстуальних особливостей їхніх освітніх систем. Очікується, що найвищий рівень участі буде зафіксовано

в Данії та США, де інтеграція ІКТ є обов'язковою складовою викладання, тоді як найнижчий рівень прогнозується для Чилі через обмежені ресурси та відсутність системної підтримки. Друга мета полягає у виявленні зв'язку між участю в PD і ключовими характеристиками успішного професійного розвитку: позитивним ставленням до ІКТ, акцентом на розвитку цифрових навичок учнів і частотою використання технологій у навчальному процесі.

Передбачається, що в усіх країнах існує позитивний зв'язок між участю в PD, пов'язаному з цифровізацією, та зазначеними аспектами педагогічної діяльності. Ці результати мають не лише наукове, а й практичне значення, адже вони підкреслюють універсальну роль безперервного професійного навчання у процесі цифрової трансформації освіти. Незалежно від рівня технічного забезпечення шкіл чи культурних особливостей систем освіти, системна підтримка професійного розвитку педагогів залишається ключовим чинником успішної інтеграції ІКТ у навчання.

Вторинний аналіз проводився на основі даних анкети вчителів міжнародного дослідження ICILS 2018 [1, с. 9], спрямованого на порівняння комп'ютерної та інформаційної грамотності учнів. Аналіз охоплював участь учителів у професійному розвитку (PD), пов'язаному з цифровізацією, їхні ІКТ-компетенції, ставлення до використання ІКТ та частоту застосування технологій у навчанні. Для перевірки взаємозв'язків між змінними використовувалися моделі структурних рівнянь (SEM) у Mplus 8.10 із застосуванням методу максимальної правдоподібності (MLR) і вагових коефіцієнтів (TOTWGTT). Якість моделей оцінювалася за індексами RMSEA, SRMR, CFI та TLI [1, с. 11].

Результати показали значні міжкрайнові відмінності: найвищу участь – у США, нижчу – у Данії та Німеччині, тоді як у Чилі вона виявилася вищою, ніж очікувалося. Це свідчить, що рівень участі залежить не лише від інфраструктури, а й від контекстуальних та індивідуальних факторів [1, с. 12].

Моделювання структурних рівнянь (SEM) дозволило з'ясувати, як участь учителів у професійному розвитку (PD), пов'язаному з цифровізацією, впливає на їхню професійну поведінку і ставлення до ІКТ. Результати показали стабільний позитивний зв'язок: ті вчителі, які частіше брали участь у таких програмах, мали більш позитивне ставлення до використання ІКТ у навчанні, частіше застосовували технології на уроках і активніше сприяли розвитку цифрових навичок учнів.

Однак сила цього зв'язку варіювала між країнами: у США, Кореї та Чилі ефекти були більш вираженими, тоді як у Данії та Німеччині вони виявились слабшими. Це свідчить, що ефективність професійного

розвитку залежить від освітнього контексту, наприклад, рівня технічного забезпечення шкіл, державної підтримки цифровізації чи базових цифрових компетенцій учителів.

Крім того, вік і стать майже не впливали на участь у PD, хоча у деяких країнах (Чилі, Данія, Корея) старші вчителі виявляли вищу залученість, можливо через більшу потребу в оновленні цифрових знань. У США та Німеччині цей зв'язок не простежувався, що може бути пов'язано з іншими чинниками, наприклад, добровільністю участі чи різною системою стимулів для підвищення кваліфікації.

Отже, ці результати показують, що сам факт участі у PD не є універсально ефективним, а його вплив формується в контексті конкретної країни, системи освіти та потреб педагогів.

Практичні наслідки свідчать про необхідність розширення можливостей PD з цифровізації, пропонуючи програми різних рівнів – від базових до просунутих, а також інтеграції ІКТ-компетенцій у педагогічну освіту. Це сприятиме підвищенню цифрової готовності вчителів і якіснішому навчанню учнів у сучасному цифровому середовищі.

Література:

1. Annemann C., Menge C., Gerick J. Teachers' participation in digitalization-related professional development: An international comparison. *Education Sciences*. 2025. Vol. 15, No. 4. P. 486. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci15040486>.